

چکیده مقالات

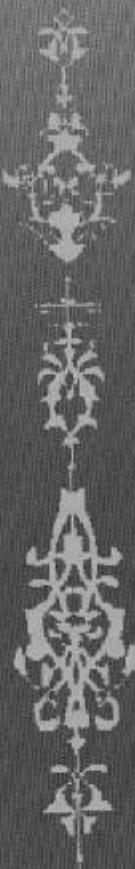

اولین همایش

آموزش و یادگیری غیررسمی

۱۲-۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۷

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده مقالات اولین همایش آموزش و یادگیری غیررسمی

- تبیین استاندارهای نظر اتفاقی برای استفاده از اینترنت به عنوان یک منبع اطلاعات در آموزش‌های غیررسمی / مرضیه عالی، هادی رمضانیان فهندی ۷۵
- عملکرد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران / ذهرا عباسی، ذویا آبام ۷۶
- تأثیر آموزش‌های غیررسمی در مدارس و دیدنی‌های دانش آموزان، مریان و اولیاء در خصوص این آموزش‌ها (نمونه موردی: مدارس مقطع ابتدایی شهر ۵ هکتار) / شهلا عباسی داشبلاغ، آلان جبار وظیفه‌دان ۷۷
- آموزش‌های غیرکلاسیک و ریشه‌های مکتبی آن / محمد هادی عبد‌خدایی ۷۸
- بررسی تأثیر عوامل درون مهدی و برون مهدی بر علاقمندی کودک به قرآن / ام البنین علی اصغری، محبووه سعادتمدن، مجید غلامی، ذهرا حمیدیان ۷۹
- ۱- مطبوعات داخلی: آموزش آمادگی برای زلزله / رسول علیجانی، محمود سعیدی و ضوانتی (رساله کارشناسی)
۸۰
- تبیین و تجدید حیطه‌های شناخت و سواد اطلاعاتی روستاییان / غریب فاضل بنا ۸۱
- ارزشیابی آموزش‌های غیررسمی در نظام آموزش عالی ایران / یحیی قائدی، فاطمه اسدی ۸۲
- ضرورت و نقش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در آموزش و یادگیری غیررسمی / علی حسین قاسمی ۸۳
- راهبردها و راه کارهای تربیت دینی در آموزش غیررسمی / محمد قطبی ۸۴
- نقش خودتنظیمی در یادگیری غیررسمی / حسین کارشکی ۸۵
- تکلیف شب: مداخله منفی آموزش و پرورش رسمی در آموزش و پرورش غیررسمی / دکتر یحیی کاظمی ۸۶
- بررسی تأثیر استفاده از اینترنت در پیشرفت تحصیلی و همکاری علمی در میان دانشجویان دانشگاه تبریز / مدد کوبیی زرج آباد ۸۷
- بررسی تأثیر آموزش‌های حاصل از محیط اجتماعی مدرسه بر وشد مهارت‌های اجتماعی در فرآیندان / انس کرامتی ۸۸

جکیده مقالات اوین همایش آموزش و بادگیری شیرزمنی

مطبوعات داخلی: آموزش آمادگی برای زلزله^۱

رسول علیجانی^۲
محمود سعیدی رضوانی^۳

حوادث و اتفاقات طبیعی بسیاری همواره نواحی مختلف ایران را تهدید می‌نماید که توجه صحیح به آنها می‌تواند تاثیرات سوء چنین بلایای طبیعی را کاهش دهد. از این رو تحقیق حاضر، به بررسی محتوای روزنامه‌های داخلی در امر آموزش‌های مربوط به زلزله و آگاهی دادن به مردم نسبت به اعمال پسگیرانه پرداخته است. پژوهش حاضر، مشتمل بر تحلیل محتوای مطالب سه روزنامه اطلاعات، کیهان و جام جم در مورد زلزله می‌باشد و به بررسی مطالب مربوط قبل از وقوع زلزله، هنگام وقوع زلزله و بعد از وقوع زلزله پرداخته است. این مطلب قابل ذکر است که روزنامه اطلاعات از تاریخ ۱۳۸۲/۷/۱ تا ۱۳۸۳/۳/۳۱ و روزنامه کیهان و جام جم از تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱ تا ۱۳۸۳/۳/۳۱ مورد بررسی قرار گرفتند. در هر یک از مراحل آموزش پیش از زلزله، حين زلزله و پس از زلزله روش محتوای آموزشی در مطبوعات یاد شده مشخص شده است. پس دفعات تکرار، حجم شامل درصد مطالب و تعداد خطوط و ... تعیین شده است. برای این مقاله مشخص شده است. مطالب تکرار، حجم شامل درصد مطالب و تعداد خطوط و ... تعیین شده است. در مرحله بعدی نکات مورد غفلت در آموزش اینستی در روزنامه‌ها شناسایی شده است. در آن مقاله مشخص شده که حجم مطالب غیرآموزشی مربوط به صورت قابل مشاهده‌ای از مطالب آموزشی آمادگی برای زلزله بیشتر می‌باشد و همچنین روزنامه‌ها به آموزش آمادگی‌های لازم برای هنگام وقوع زلزله توجه نکرده و اقسامات قبل و پس از زلزله هم در حد کافی مورد توجه قرار گرفته است.

این نتیجه است. مطلب اینستی، زلزله، روزنامه اطلاعات، روزنامه کیهان، روزنامه جام جم، بم واژه‌ای کلیدی: آموزش اینستی، زلزله، روزنامه اطلاعات، روزنامه کیهان، روزنامه جام جم، بم

۱. برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی نویسنده اول

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه فردوسی مشهد

۳. عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

مطبوعات داخلی: آموزش آمادگی برای زلزله^۱

رسول علیجانی^۲
محمود سعیدی رضوانی^۳

حوادث و اتفاقات طبیعی بسیاری همواره نواحی مختلف ایران را تهدید می‌نماید که توجه صحیح به آموزش‌ها می‌تواند تاثیرات سوء چنین بلایای طبیعی را کاهش دهد. از این رو تحقیق حاضر، به بررسی محتوای روزنامه‌های داخلی در اصر آموزش‌های مربوط به زلزله و آگاهی دادن به مردم نسبت به اعمال پیشگیرانه پرداخته است. پژوهشن حاضر، شتمل بر تحلیل محتوای مطالب سه روزنامه اطلاعات، کیهان و جام جم در مورد زلزله می‌باشد و به بررسی مطالب مربوط قابل از وقوع زلزله، هنگام وقوع زلزله و بعد از وقوع زلزله پرداخته است. این مطلب قابل ذکر است که روزنامه اطلاعات از تاریخ ۱۳۸۲/۳/۱ تا ۱۳۸۲/۳/۲۱ و روزنامه کیهان و جام جم از تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱ تا ۱۳۸۲/۳/۲۱ مورد بررسی قرار گرفتند. در هر یک از مراحل آموزش پیش از زلزله، حين زلزله و پس از زلزله رئوس محتوای آموزشی در مطبوعات یاد شده مشخص شده است. سپس دفعات تکرار، حجم شامل درصد مطالب و تعداد خطوط و ... تعیین گردیده است. در مرحله بعدی نکات موردن غفلت در آموزش اینمنی در روزنامه‌ها شناسایی شده است. در این مقاله مشخص شد که حجم مطالب غیرآموزشی مربوط به صورت قابل مشاهده‌ای از مطالب آموزشی آمادگی برای زلزله بیشتر می‌باشد و همچنین روزنامه‌ها به آموزش آمادگی‌های لازم برای هنگام وقوع زلزله توجه نکرده و اقدامات قبل و پس از زلزله هم در حد کافی مورد توجه قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: آموزش اینمنی، زلزله، روزنامه اطلاعات، روزنامه کیهان، روزنامه جام جم، به

^۱ برگرده از پایان نامه کارشناسی توانسته اول

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد متیریت آموزشی، دانشگاه فردوسی مشهد Email:Rasul_lijani@yahoo.com

^۳ عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

۱- مقدمه :

روزنامه ها از مهمترین ابزار های آموزش غیر رسمی هستند زیرا همه روزه صدها هزار نسخه از روزنامه ها در شهرهای مختلف توزیع می شود. گروههای مختلف مردم اعم از پیر و جوان و صاحبان انواع مشاغل روزنامه ها را مطالعه می کنند. مطالب روزنامه ها در اطلاع رسانی و ارتقاء فرهنگ عمومی می تواند بسیار مؤثر باشد. "بیشتر مردمی که در مناطق زلزله خیز زندگی می کنند، در مورد حوادث و خطرات و بلایای طبیعی مانند زلزله اطلاعات کمی دارند برای کاهش آسیب پذیری در برابر این گونه حوادث، آموزش امری مهم و اساسی است" (ملک عباسی، ۱۳۷۷) در میان روش های آموزش عمومی برای مقابله با حوادث و کمک به دیگران در هنگام زلزله همواره یکی از روش هایی که مورد تأکید کارشناسان مربوطه قرار می گیرد چاب مقالات، مطالب پاورپوینت در روزنامه های کثیر الانتشار در مورد آموزش کمک های اولیه و تذکرات لازمه در زمان حوادث می باشد. "برای اینکه مردم بتوانند قبل از وقوع و به هنگام زلزله و پس از آن عکس العمل مناسبی داشته باشند باید خطر را بشناسند . رسانه های عمومی در شناساندن ابعاد خطر وظیفه ی سنگینی دارند و رسانه ها باید بدون اینکه در مردم اضطراب و نگرانی بی مورد ایجاد کنند، آگاهی های عمومی را به آنان انتقال دهند". (ملک عباسی، ۱۳۷۷)

آموزش عمومی یکی از مهمترین روش های کاهش خسارات جانی و مالی است که با تشویق مردم به مشارکت در این امر، و با تخصیص هزینه و زمان کمی، می تواند تاثیر بسزایی، در کاهش خسارات داشته باشد. با توجه به احتمال نسبتاً قوی وقوع برخی از حوادث در کشور ما، و نیز عدم آشنای مردم با شیوه برخورد با این حوادث، لازم است مسئولان ذیربط در برنامه ریزی های مدیریتی مقابله با این حوادث، آموزش عمومی را به عنوان یکی از مهمترین بخش های پیش گیری و پیش بینی حوادث منظور داشته باشند و در مورد چگونگی آموزش های ثوری و عملی و نحوه کنترل و نظارت در انتقال این آموزشها توجه کافی داشته باشند.

این آموزشها می توانند از طریق رسانه های عمومی، مراکز آموزشی، مراکز دولتی و ... صورت گیرد و در مواردی که احتمال وقوع حادثه در مکان یا زمان خاصی بیشتر باشد، می توان مراکز خاصی جهت اطلاع رسانی و آموزش پیش بینی کرد و همچنین بهتر است این آموزشها متناویاً در دوره های زمانی، بصورت تئوری و عملی تکرار شده و توجه به نکات به خصوص در ساختمانها بوسیله اشخاص آگاهتر کنترل شود. (حسینی، ۱۳۸۱، آموزش رسمی ۲)

در یک تقسیم بندی کلی، انواع آموزش به سه دسته تقسیم شده است؛ ۱. آموزش رسمی ۲. آموزش غیررسمی ۳. آموزش تصادفی یا آموزش مستمر ضمنی.

انتخاب هر یک از این نوع آموزش ها به عوامل متعددی بستگی دارد که به طور کلی می توان به چهار عامل اهداف آموزش، نوع محتوا، شرایط مخاطبان و میزان دسترسی به آنان اشاره نمود. لازم به ذکر است که انتخاب نوع آموزش یک امر نسبی است که برای فرآیند آموزش صورت می پذیرد. زیرا در عمل بسیاری از گروه هایی که جهت آموزش در نظر گرفته شده اند می توانند از انواع سه گانه آموزش بهره مند شوند. (سعیدی رضوانی و بینقی، ۱۳۸۳)

حوادث در اثر عدم رعایت نکاتی به وجود می آید که تحت عنوان اصول ایمنی نام گذاری می شود، از این رو مسأله ای به عنوان شانس و تصادف در خلق حوادث وجود ندارد. در واقع شانس وسیله و دست آویزی است برای فرار از مسئولیتی که متوجه افراد است و یا زائیده‌ی ذهن‌های ساده است که قادر به تفکر در جهت کشف علت‌ها نیستند. (همان) در این راستا مطوعات باید خود را در آموزش افراد جامعه‌ی خوبش مسئول بدانند و از این رسانه عمومی در جهت ارتقای فرهنگ آموزش ایمنی بهره ببرند.

۳- بیان مسئله:

بحran حادثه‌ای است که به طور طبیعی و توسط بشر به طور ناگهانی یا به صورت تدریجی به وجود می آید و مشکلاتی را به جامعه انسانی تحمیل می نماید، بروز بحران معمولاً پیامدهای مختلفی به دنبال دارد که از جمله می‌توان به فوت، جراحت، از دست دادن منبع درآمد یا شغل، از دست دادن سرپرست، از دست دادن پناه گاهای اجتماعی، ابتلا به بیماری، ضعف و... اشاره نمود بروز چنین بحرانهایی به دنبال رخداد هایی همچون زلزله، سیل و آتش‌نشان است. ماهیت زلزله بیش از آنکه فاجعه‌ای طبیعی باشد، مسئله‌ای اجتماعی و مدیریت است که برخی جوامع شیوه حل و مقابله با آن را آموخته‌اند و برخی دیگر هنوز از مقابله با آن عاجزند کشور ایران به دلیل قرار گرفتن در منطقه خاص همواره شاهد وقوع زلزله‌های مخرب و شدید بوده است از سوی دیگر به دلیل ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن گاهی شاهد تشدید خسارت‌های ناشی از زمین لرزه به دلیل سوء مدیریت‌ها عدم آموزش و نا‌آگاهی مردم در شرایط بحران بوده است (وزیری و جهانی، ۱۳۸۵)

امنیت و ایمنی اعم از (امنیت اجتماعی، امنیت روانی و امنیت جسمی) مفاهیمی هستند که همواره تمامی انسان‌ها در سلسله مراتب نیازهای خود آن جزء مهمترین نیازها قرار می‌دهند. بر اساس سلسله مراتب نیازهای مازلو (Masllo) امنیت از نیازهای اولیه انسان محسوب می‌شود. در سلسله مراتب مازلو نیازها به ترتیب از قوی‌ترین تا ضعیف‌ترین آن‌ها مرتب شده و قبل از اینکه نیازهای بالاتر اهمیت پیدا کند نیازهای پائین‌تر باید حداقل تا اندازه‌ای برآورده شوند. بنابراین اگر ما نیازمند روان سالم و مردم سالم هستیم باید اول نیازهای اولیه‌ی آن‌ها را برآورده سازیم که نیاز به ایمنی یکی از پررنگ‌ترین و بالرزوی‌ترین نیازهای می‌باشد.

بین ایمنی و بهداشت ویژگیهای مشترک و متمایزی وجود دارد. بهداشت عبارت است از ایجاد شرایطی مناسب که تندرستی، سلامت و شادابی جسم و روان را فراهم سازد و از بروز بیماریها جلوگیری به عمل آورد. ایمنی ایجاد شرایطی برای جلوگیری از بروز حوادث یا کاهش عوارض حوادث همواره در موضوعات بهداشت و ایمنی بکارگیری روش‌های پیشگیری به مراتب آسان تر و ارزان‌تر از رفع عوارض ناشی از حوادث و بیماریها می‌باشد. امنیت نیز معنای نسبتاً نزدیکی با ایمنی دارد ولی در امنیت به آرامش و آسودگی بیشتر تأکید شده است. منظور از امنیت آرامش فردی و اجتماعی و تأمین شرایط مطلوب زندگی به طور عام است. (سعیدی رضوانی و بینقی، ۱۳۸۳)

با توجه به اینکه قشری عظیمی از مردم ایران دسترسی به آموزش‌های رسمی را ندارند، بنابراین یکی از راههای آموزشی که می‌تواند برای این افراد پیاده شود بهره‌گیری از آموزش‌های غیر رسمی است و

بهره مندی از رسانه هایی همچون روزنامه ها ، رادیو ، تلویزیون... یکی از این روشها محسوب می گردد. بعد از رادیو و تلویزیون، روزنامه ها فرآگیرترین رسانه های گروهی در محیط های شهری و حتی روستایی محسوب می شوند.

برای اثربخشی بیشتر آموزش های ایمنی باید از هر سه نوع آموزش رسمی، غیررسمی و تصادفی استفاده شود. آموزش عمومی به دانش آموzan در تمام مقاطع تحصیلی، آموزش به دانشجویان در ارتباط به مسائل ایمنی مربوط رشته های تخصصی شان برگزاری دوره های ضمن خدمت برای کارکنان سازمان ها و نهادها و بخصوص سازمان ها و نهادهای مربوط به ایمنی همچون هلال احمر ، آتش نشانی، آموزش به کسانی که با برخورداری تحصیلات بسیار پائین در مشاغل حساس همچون رانندگی و ساختمان سازی مشغول هستند و از افراد عمدتی حادثه ساز در این کشور می باشند و بالاخره توجه به امر ایمنی در انواع رسانه ها از صدا و سیما و مطبوعات گرفته تا تربیون های مذهبی نظری نماز جمعه و جماعات و استفاده از زبان و هنر و مذهب و ... همگی همراه هم می توانند در امر آموزش ایمنی دخالت داشته باشند. به طور کلی آموزش ایمنی مقابله با حوادث را به سه دوره خاص تقسیم بندی می کنند :

- ۱ مرحله قبل از وقوع : پیش بینی و آمادگی
- ۲ مرحله وقوع: عملیات اضطراری و امدادی
- ۳ مرحله بعد از وقوع: ساماندهی و بازسازی

این سه مرحله و عملیات مربوط به هر مرحله بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند ، عملکرد درست در هر مرحله موجب کاهش آسیب های انسانی ، اجتماعی و اقتصادی در دوره های بعد می گردد. (سعیدی رضوانی و بینی، ۱۳۸۳)

در این پژوهش سعی گردیده تا از میان تمامی رسانه های آموزشی ، به تحلیل محتوی رسانه های دیداری کثیر الانتشار از حیث میزان توجه به سه مرحله یاد شده پرداخته شود و از میان روزنامه ها سه روزنامه اطلاعات ، کیهان ، و جام جم به علت در دسترس بودن برای محقق مورد بررسی قرار گرفته است. روزنامه ها و مطبوعات نقش بسیار مهمی را در اطلاع رسانی به مردم ایفا می کنند ، اما اینکه تا چه اندازه به مسائل مربوط به زلزله و آگاهی دادن به مردم نسبت به مسائلی همچون رعایت اعمال پیشگیرانه ، توجه به نکات ایمنی در هنگام وقوع زلزله و چگونگی حفظ سلامت روحی و جسمی پس از وقوع زلزله استانداردها را رعایت نموده اند، از جمله مسائلی است که در تحلیل محتوی صورت گرفته در این پژوهش بدان پرداخته شده است.

۳- سوالات تحقیق:

سؤال ۱: در روزنامه های مذکور به کدام یک از مطالبات غیر آموزشی و مطالبات آموزشی مربوط به زلزله بیشتر توجه شده است؟

سؤال ۲: وقوع زلزله ها در درج مطالبات مربوط به زلزله در روزنامه ها چه تأثیری داشته است؟ و آیا این توجه تداوم دارد؟

سؤال ۳: روزنامه های اطلاعات ، جام جم و کیهان در مورد آمادگی های پیش از زلزله چه آموزش های ارائه کرده اند؟

سوال ۴: روزنامه های اطلاعات، جام جم و کیهان در مورد اقدامات لازم هنگام وقوع زلزله چه آموزش هایی ارائه کرده اند؟

سوال ۵: روزنامه های اطلاعات، کیهان و جام جم در مورد آموزش های مربوط به پس از زلزله در زمینه اقدامات فردی، امداد رسانی به زلزله زدگان و گروه های نیازمند به کمک های ویژه چه آموزش هایی داشته اند؟

سوال ۶: آیا روزنامه های اطلاعات، کیهان و جام جم به انواع گروه های شغلی که آموزش آنها باید مورد توجه قرار گیرد توجه لازم داشته اند؟

سوال ۷: روزنامه های اطلاعات، کیهان و جام جم در زمینه درس آموزی از تجارب زلزله چه پیشنهاداتی داشته اند؟

۴- پیشینه تحقیق:

نوذر پور در سال ۱۳۷۸ تحقیقی تحت عنوان ارتقاء آگاهی شهروندان در مورد آگاهی در برای زلزله تحت نظرارت وزارت کشور و UNDP انجام داد این تحقیق با این هدف صورت گرفت که به شهروندان زلزله را به عنوان یک حادثه طبیعی که هر لحظه امکان وقوع دارد بشناسند و باور کنند و بر آن اساس محیط خود را طوری آماده کنند که کمترین خسارت را بینند و پس از زلزله نیز بتوانند با خودباری بر مشکلات غلبه نموده و با سرعت بیشتری به زندگی طبیعی روی بیاورند . این تحقیق با روش تحلیل محتوا و تکنیک سماتیک کمی (تحلیل لغت های متن با استفاده از شیوه های آماری) صورت گرفته است که از منابع تئوریک مثل کتابها و مقالات مربوط به آموزش همگانی و کتب مربوط به زلزله و همچنین منابع آموزشی موجود در کشور مثل کتابهای درسی مطبوعات استفاده کرده است و به بررسی کتب درسی مدارس در سه مقطع پرداخته شده است و به این نتایج رسیده که: ۱- آموزش اینمنی در مقابل زلزله عملا از سال سوم راهنمایی شروع شده است. ۲- مطالب ارائه شده در کتاب جغرافی سال سوم راهنمایی و جغرافی عمومی سال چهارم دبیرستان کاملاً یکسان است. ۳- مفصل ترین بخش آموزش همگانی در برابر زلزله (کتاب آمادگی دفاعی) صرفاً مربوط به پسران است. ۴- در تنظیم بعضی از دروس مسائل علمی مربوط به زلزله به خوبی تشریح نشده اند. همچنین به تحلیل محتوای مطالب روزنامه های کیهان، اطلاعات، ایران و همشهری در سال ۱۳۶۹ و ۱۳۷۴ پیرامون زلزله پرداخته اند در این مورد به این نتیجه رسیده است که مطالبی که در ارتباط با زلزله منتشر شده اغلب فاقد بار آموزشی است و مقالات، گزارشات و کلیه مطالب مربوط به زلزله در روزنامه ها از طریق متولی خاصی هدایت نمی شود و همچنین مطالب استمرار ندارند.

۵- روش:

پژوهش حاضر از نوع تحلیل محتوا می باشد. که به تحلیل محتوای سه روزنامه اطلاعات از تاریخ ۸۲/۷/۱ الی ۸۳/۲/۳۱، روزنامه جام جم از تاریخ ۸۲/۱۰/۱ الی ۸۳/۲/۳۱، روزنامه کیهان از تاریخ ۸۲/۲/۳۱ الی ۸۲/۱۰/۱ پرداخته است. در بدین امر تمام مطالب مرتبط با زلزله از این سه روزنامه در قالب فیش هایی استخراج شد و در جداول مربوط به هر روزنامه با توجه به تاریخ، تعداد خط، شماره صفحه و موضوع مرتب شد که نمونه ای از این جداول در پایان مبحث روش آمده است.(جدول شماره

۱) این جداول پایه‌ی تحلیل محتوا و مواد خام تحقیق را تشکیل می‌دادند. سپس با توجه به مقولات مشخص شده در تحقیق، به دسته‌بندی این مطالب پرداخته شد. در این مقوله بندی ابتدا تمام مطالب به دو گونه‌ی خبری و آموزشی تقسیم شد و برای پاسخ به سوال یک پژوهشی مورد استفاده قرار گرفت؛ و سپس در راستای پاسخ به سوال ۲ مطالب روزنامه‌ها بر اساس واحد مطلب^[۴] و خط^[۵] تقسیم بندی شده‌اند. و سپس برای پاسخ به سوالات ۳ تا ۷، فقط در مورد مطالب آموزشی^[۶] سیستم مقوله بندی در چند بخش بر اساس مراحل آمادگی برای و سوالات پژوهشی انجام شد. بخش اول مربوط به مقولاتی بود که روزنامه‌ها در مورد آمادگی‌های قبل از وقوع زلزله مطالبی منتشر نموده بودند، بخش دوم مربوط به مقولاتی می‌شود که روزنامه‌ها در مورد اقدامات خیلی وقوع زلزله به ارائه آموزشی‌ای پرداخته‌اند، بخش سوم مربوط به مقولاتی می‌گردید که راجع به وقوع زلزله از قبیل امور مرتبط با امداد رسانی، اقدامات فردی مورد نیاز و گروه‌های نیازمند به کمک‌های ویژه بوده است، بخش چهارم مربوط به مقولاتی می‌گردید که برای تجربه آموزی از زلزله علل بالارفتن خسارت زلزله را تشریح کرده بودند و در نهایت در بخش پنجم مقولاتی بودند که به ارائه پیشنهاد در مورد انواع گروه‌های شغلی هم چون مسئولین مدارس، معلمان و ... که می‌بایست آموزش آن‌ها مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد پرداخته بودند. این مقولات خود به بخش‌ها کوچک‌تری تقسیم می‌شدند که در ارتباط با بخش‌های اصلی خود بودند.

جدول شماره (۱) نمونه‌ای از جداول پایه مربوط به مطالب منتشر شده در رابطه با زلزله در مهر ماه ۱۳۸۲ در وزنامه اطلاعات

ردیف	تاریخ	شاره صفحه	تعداد خط	عبارت با موضوع اصلی
۱	۱۳۸۲/۷/۱	۱۳	۳	زلزله اطراف سمنان را لرزاند
۱	۱۳۸۲/۷/۱	۱۳	۴	زلزله قابن را لرزاند
۳	۱۳۸۲/۷/۵	۱۳	۱۹	زمین لرده ۸ ریشتاری در زاین هشتاد زخمی داشت
۴	۱۳۸۲/۷/۶	۱۳	۵	مودم زلزله زده جزیره هاکایدو به خانه خود باز گشتد
۵	۱۳۸۲/۷/۸	۱۳	۶	زمین لرده مرکز زاین را لرزاند
۶	۱۳۸۲/۷/۸	۱۳	۲	زمینلرده منطقه مرزی خراسان با افغانستان را لرزاند
۷	۱۳۸۲/۷/۹	۱۳	۸	زلزله ۸ ریشتاری بخشی از روسیه را لرزاند

۶- تجزیه و تحلیل یافته‌ها:

سوال ۱: در روزنامه‌های مذکور به کدام یک از مطالب غیر آموزشی خبری و مطالب آموزشی مربوط به زلزله بیشتر توجه شده است؟

یافته ۱: مقایسه مطالب آموزشی و خبری راجع به زلزله

نمودار شماره (۱) مقایسه مطالب آموزشی و خبری راجع به زلزله

نمودار فوق نشانگر این مطلب است که از میان مطالب منتشر شده در این سه روزنامه درصد قابل توجهی به مطالب غیر آموزشی و خبری اختصاص یافته شده و در این میان سهم مطالب آموزشی اندک و خیلی معدهود است. در این پژوهش در ابتدا مطالب مرتبط با زلزله از سه روزنامه کیهان، اطلاعات و جام جم استخراج شد و بر حسب تعداد مطالب و خطوط دسته بندی زیر صورت پذیرفت.

۱- روزنامه اطلاعات حدود ۸۵۰ مطلب و به عبارتی ۹۷۰۴ خط

۲- روزنامه جام جم حدود ۳۶۵ مطلب و به عبارتی ۶۳۹۸ خط

۳- روزنامه کیهان حدود ۲۷۳ مطلب و به عبارتی ۶۰۹۵ خط

به این ترتیب در روزنامه اطلاعات که حدود ۸۵۰ مطلب چاپ شده فقط ۱۳۳ مطلب دارای ارزشیابی آموزشی، ارزشیابی گردید و ۲۱۷ مطلب فاقد ارزش آموزشی بوده، روزنامه جام جم از ۳۶۵ مطلب ۶۹ مطلب مرتبط با مسائل آموزشی پیرامون زلزله را ارائه نموده بود و ۲۹۸ مطلب دیگر از این قاعده مستثنی بوده و فقط وظیفه اطلاع رسائی را انجام داده است و روزنامه کیهان از ۲۷۳ مطلب ۴۸ مطلب مرتبط با آموزش های حوادث ناشی از زلزله به چاپ رسانیده بود و ۲۲۵ مطلب دیگر مرتبط با مسائل آموزشی زلزله نبوده است. نمودار بالا و همچنین مطالب ارائه شده حاکی از آن است که روزنامه ها به چاپ مطالب غیر آموزشی و خبری بیشتر از آموزشی مبادرت کرده اند. این مسئله از نقاط ضعف اساسی روزنامه ها مذکور در امر آموزش آمادگی برای زلزله به شمار می آید.

سوال ۲: وقوع زلزله ها در درج مطالب مربوط به زلزله در روزنامه ها چه تاثیری داشته است؟ و آیا این

توجه تداوم دارد؟

برای پاسخ به این سوال مطالب روزنامه ها بر اساس واحد مطلب و خط تحلیل شده اند نتایج حاصله

به تفکیک در دو بند ۱-۲ و ۲-۲ آمده است:

یافته ۱-۲ : توزیع فراوانی مطالب مرتبط با زلزله بر حسب ماه

نمودار شماره (۲) فراوانی تعداد مطالب چاپ شده در مورد زلزله در روزنامه اطلاعات

با یک نگاه گذرا به نمودار فوق می توان دریافت که در دی ماه ۵۰۰ مطلب پیرامون مسائل زلزله در روزنامه اطلاعات به چاپ رسیده است و بعد از آن در بهمن ماه ۱۴۷ مطلب در این خصوص منتشر شد. بجزیده است، به این ترتیب بهمن ماه در مرتبه دوم از لحاظ تعداد مطلب به چاپ رسیده‌ی مرتبط با زلزله قرار می‌گیرد. روزنامه اطلاعات به دلیل اینکه بیشترین مطالب آموزشی و غیر آموزشی مرتبط با زلزله را به چاپ رسانیده است و هم به دلیل اینکه یکی از مهمترین روزنامه‌های کثیرالانتشار ایران است، همچنین به دلیل مقایسه روند چاپ مطالب از سه ماه قبل از وقوع زلزله تا پنج ماه بعد از زلزله یعنی تا خرداد ماه سال ۸۳ بررسی شد که مشخص شد روزنامه اطلاعات در انتشار مطالب مرتبط با زلزله پرسه‌ای خاص را طی کرده است. یعنی در مهرماه با ۱۷ مطلب کمترین مطلب را به چاپ رسانده و در دی ماه (تاریخ وقوع زلزله) بیشترین مطلب را پیرامون این حادثه منتشر کرده‌اند و هرچه روزنامه‌ها از تاریخ وقوع زلزله دور شده‌اند میزان انتشار مطالب آنان کاهش یافته است و میزان انتشار مطالب به قبل از وقوع زلزله رسیده است به طوری که در آبان ماه ۱۳۸۲ و فروردین ۱۳۸۳ با ۲۵ مطلب پیرامون زلزله در این روزنامه منتشر شده است. به طور کلی روزنامه اطلاعات با ۸۵۰ مطلب، بیشترین تعداد مطلب را در بین این سه روزنامه در مورد زلزله منتشر کرده است.

نمودارشماره (۳) فراواتی تعداد مطالب درج شده در مورد زلزله در روزنامه جام جم

کل مطالب چاپ شده در این روزنامه در طی شش ماه از تاریخ اول دی ماه ۱۳۸۲ تا پایان خردادماه ۱۳۸۳ سیصد و شصت و پنج مطلب بوده است، که از این مقدار ۲۲۶ مطلب در همان ماه اول (دی ماه ۱۳۸۲) منتشر شده است و بقیه در ماههای بعد بوده، و در فروردین ماه با هشت مطلب کمترین مطلب مرتبط با زلزله به چاپ رسیده است.

نمودار شماره (۴) فراوانی تعداد مطالب چاپ شده در مورد زلزله در روزنامه کیهان

کل مطالب چاپ شده در روزنامه کیهان در طی شش ماه از دی ماه ۸۲ تا پایان خرداد ۸۳ دویست و هفتاد و سه مطلب بوده است، که از این تعداد حدود ۱۵۹ مطلب در دی ماه و بقیه در ماههای بعد منتشر شده است که این مهم حاکی از آن است که روزنامه کیهان هم بعد از فروکش کردن تب خبری ناشی از زلزله در چاپ مطالب مرتبط با آن روند نزولی داشته است، تا جایی که در اسفند همان سال با ۱۰ مطلب کمترین مطلب مرتبط را منتشر نموده است.

یافته ۲-۲: توزیع فراوانی خطوط اختصاص یافته در روزنامه ها به زلزله بر حسب ماه

نمودار شماره (۵) فراوانی خطوط اختصاص یافته در مورد زلزله در روزنامه اطلاعات بر حسب ماه

نمودار فوق بر حسب خط در ماه محاسبه شده است، همانطور که مشخص گردیده است در دی ماه حدود ۶۳۵۸ خط منتشر گردیده که بیشترین خطوط مرتبط با زلزله قلمداد می گردد، البته لازم به ذکر است که تعداد خطوط نیز، پرسه ای تنزلی را طی نموده اند به این معنا که با دور شدن از زمان زلزله، تعداد خطوط کمتری نیز به این موضوع تخصیص یافته است. انتشار خطوط در آذر ماه ۸۲ با ۳۲۰ خط از فروردین و اردیبهشت ۸۳ که به ترتیب ۲۰۲ و ۲۴۴ خط منتشر شده بیشتر است که این مطلب اثبات کننده فرضیه می باشد. به طور کلی در این روزنامه طی ماههای مورد بررسی ۹۷۰۴ خط پیرامون زلزله به چاپ رسیده است.

نمودار شماره (۶) فراوانی خطوط اختصاص یافته در موزد زلزله در روزنامه جام جم بر حسب ماه

کل

خطوط چاپ شده در این روزنامه ۶۳۹۸ خط بوده است که حدود ۴۰۹۷ خط از این خطوط در دی ماه و بقیه در ماههای بعد منتشر شده است.

نمودار شماره (۷) فراوانی خطوط اختصاص یافته در موزد زلزله در روزنامه کیهان بر حسب ماه

کل خطوط چاپ شده در روزنامه کیهان در طی شش ماه ۶۰۵۹ خط بوده است که حدود ۴۳۳۰ خط از این خطوط در دی ماه ۸۲ منتشر گردیده است.

جدول شماره (۲) تعداد مطالب چاپ شده در مورد زلزله در روزنامه‌های اطلاعات، جام جم و کیهان

کیهان		اعلامات		جام جم		روزنامه
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	ماه
"	"	2.02	17	"	"	مهر
"	"	2.97	25	"	"	آبان
"	"	3.32	28	"	"	آذر
۱/۵۸/۵۴	۱۵۹	58.62	493	۱/۶۵/۳۱	۲۲۸	دی
۱/۳/۲۹	۲۳	17.47	147	۱/۹/۸۲	۳۴	بهمن
۱/۳/۶۷	۱۰	4.87	41	۱/۹/۲۴	۳۲	اسفند
۱/۶/۹۸	۱۹	2.97	25	۱/۲/۳۱	۸	فروردین
۱/۴/۰۴	۱۱	3.21	27	۱/۵/۷۵	۲۰	اردیبهشت
۱/۱۶/۹۱	۴۶	4.39	37	۱/۷/۵۱	۲۶	خرداد
	۲۷۲		841		۳۴۸	کل موارد

در روزنامه جام جم ۳۴۶ مطلب چاپ شده که از این مقدار حدود ۳۱/۶۵٪ آن در ماه اول و بقیه در ماههای بعد و روزنامه کیهان ۲۷۲ مطلب به چاپ رسانده که حدود ۴۵/۵۸٪ آن در ماه اول زلزله و بقیه در ماههای بعد به چاپ رسیده است.^[۷]

روزنامه اطلاعات در طی ۹ ماه مورد بررسی قرار گرفته شده است و این بازه زمانی، حدود ۸۴۱ مطلب در این روزنامه به چاپ رسیده است که حدود ۵۸٪ مطالب در دی ماه به چاپ رسیده و بقیه در ماههای بعد، همچنین درصد مطالب چاپ شده آبان ماه دو ماه قبل از زلزله (۹۷/۲٪) مساوی است با سه ماه بعد از زلزله یعنی فروردین ماه (۹۷/۲٪) که نشان می‌دهد روزنامه اطلاعات بعد از فروکش کردن اخبار مربوط به زلزله دوباره روند قبلی را در پیش گرفته و نحوه انتشار مطالب با قبل از زلزله مساوی شده است.

با توجه به نقش و اهمیت روزنامه‌ها در خبررسانی، یکی از رسالت‌های روزنامه‌ها آگاهی دادن، هشداردادن و همچنین آموزش به مردم محسوب می‌گردد و با توجه به اینکه زلزله یک خطر غیرقابل پیش‌بینی است و با توجه به تحقیقات انجام شده حدود هر ۱۴ سال یکبار در ایران شاهد زلزله‌های با تلفات بسیار قابل توجه بوده است (مؤیدی نژاد، ۱۳۸۵) روزنامه‌ها باید همیشه هشدار و آموزش‌ها متناسب را به مردم ارائه نمایند و نباید پروسه تنزلی را در پیش بگیرند و با فروکش کردن زلزله اخبار و هشدارها هم به فراموشی سپرده شود.

سوال ۳: روزنامه‌های اطلاعات، جام جم و کیهان در مورد آمادگی‌های پیش از زلزله چه آموزش‌های ارائه کرده‌اند؟

یافته ۳: بررسی مقوله آموزشی آمادگی‌های پیش از زلزله کاهش خسارات جانی و مالی ناشی از وقوع زلزله یکی از موضوعات مهمی است که از دیرباز مورد توجه مستولیین و دولتمردان بوده است. یکی از کارآمدترین روش‌های کاهش خسارات ناشی از زلزله، انجام برنامه ریزی است. انجام برنامه ریزی مقابله با بلایا فرآیند جامعی است که جهت ایجاد آمادگی و افزایش توان ارائه پاسخ مناسب در سه مقطع قبل، هنگام و پس از رخداد بلایا انجام می‌گیرد.

برنامه ریزی در مرحله پیش از وقوع بلایا شامل سه نوع فعالیت است:

۱. برنامه ریزی برای پیشگیری از وقوع بلایا

۲. برنامه ریزی برای کاهش اثرات محرک بلایا که خود شامل برنامه ریزی برای انجام اقدامات ابستا و برنامه ریزی برای انجام اقدامات پویا است.

۳. برنامه ریزی آمادگی در برابر بلایا

مقوله آموزش همگانی در دسته سوم فعالیت‌ها یعنی مرحله برنامه ریزی آمادگی در برابر بلایا می‌گنجد. مردمی که در جوامع در معرض خطر زندگی می‌کنند، در صورتی که راه‌های آمادگی و مواجهه با زلزله را فرا گرفته باشند، این امکان را خواهند داشت تا از عهده مقابله با زلزله و بیامدهای زیانبار ناشی از آن برآیند و این امر سبب می‌شود تا خسارات و تلفات ناشی از زلزله به حداقل ممکن، کاهش یابد.

یکی از مسائلی که در مرحله آمادگی از اهمیت به سزاپی برخوردار است مسئله آموزش و افزایش آگاهی عمومی است. مطالعات نشان داده است که ناآگاهی مردم و یا ارائه نامناسب و ناکافی اطلاعات در مورد بلایا سبب تشدید عدم آمادگی در برابر بلایا می شود. از سوی دیگر اولین کسانی که در هنگام وقوع بلایا به کمک مردم منطقه آسیب دیده می شتابند و عملیات امدادی را آغاز می کنند مردم سانحه دیده همان منطقه و یا همسایگان و اهالی محل های همچوار هستند. کمک از داخل خانه، کوچه، محله، روستا و شهر توسط مردم آغاز شده و تا رسیدن گروه های امدادی و حتی پس از حضور آنان ادامه می یابد. نخستین گام در امر آموزش همگانی تعیین میزان آگاهی، نگرش و عملکرد مردم در جامعه مورد نظر است (جهانگیری و دیگران، ۱۳۸۵).

آمادگی شامل اقداماتی است که برای محدود کردن اثرات بحران یا ساختاری نمودن عکس العمل ها و ایجاد یک مکانیسم برای واکنش سریع و سازمان یافته صورت می گیرد آمادگی می تواند شامل تهیه برنامه های علمی برای دوره های پس از وقوع فاجعه، دستور العملها، سیستم هشدار و غیره باشد. (شادی طلب، ۱۳۷۰) اگرچه جلوگیری از بروز زلزله لائق در حال حاضر برای انسان میسر نیست، اما آمادگی در برابر سانحه امری امکانپذیر است (اسدی، ۱۳۸۵).

جدول شماره (۳) پیشنهادات و توصیه های روزنامه ها برای زمان قبل از وقوع زلزله (درصد نسبت کل به مواردی که در هر روزنامه در این زمینه به اوئله پیشنهاد اقدام کرده اند).

کیهان ۱۰/۱			جام جم ۸۲/۱۰/۱ - ۸۲/۷/۱			اطلاعات ۸۲/۷/۱ - ۸۲/۳/۲۰			روزنامه-تاریخ	
تعداد خطوط	درصد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	درصد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	درصد مطالب	تعداد مطالب به کل	ریز مقوله (آمادگی های لازم)	
263	29.16	14	379	24.63	17	455	20.3	27	۱. افزایش مقاومت بنا	
23	2.08	1	238	4.34	3	505	15.3	20	۲. ارائه آموزش به شهروندان	
61	8.33	4	37	1.44	1	140	6.01	8	۳. شناسایی موقعیتها و مکانها (از نظر میزان خطر)	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	۴. قرارگیری صحیح اثاثیه در منزل	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	۵. بالا بردن اینستی در برابر آتش سوزی	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	۶. تمرین پناه گرفتن	
0	0	0	132	4.34	3	148	5.26	7	۷. پیش بینی وسایل اضطراری	
0	0	0	0	0	0	176	2.25	3	۸. کنترل مداوم	
347	39.57	19	786	34.75	24	1424	۴۸.۸۵	65	کل موارد	

از کل مطالب منتشرشده در روزنامه اطلاعات (۸۴۱ مطلب) فقط ۱۲۳ مطلب در مقولات آموزشی جای گرفته است و بقیه مطالب فقط ارزش خبری و اطلاع رسانی داشته اند و در روزنامه جام جم از ۳۴۶ مطلب فقط ۶۹ و روزنامه کیهان از ۲۷۲ مطلب فقط ۴۸ مطلب دارای ارزش آموزشی بوده اند. با توجه به این که یکی از مهمترین مسائل مربوط به زلزله مطالب مربوط به آمادگی برای زلزله قبل از وقوع زلزله می باشد، روزنامه ها نیز نسبت به سایر موارد در این خصوص مطالب بیشتری را به چاب

رسانیده است به طوری که در روزنامه اطلاعات از ۱۳۳ مطلب چاپ شده ۶۵ مطلب ، روزنامه جام جم از ۶۹ مطلب ۲۴ مطلب و کیهان از ۴۸ مطلب ۱۹ مطلب را به این مقوله اختصاص داده‌اند و این نشان می‌دهد که روزنامه‌ها به زمان قبیل از وقوع زلزله نسبت به سایر مقوله‌ها بیشتر توجه داشته‌اند چاره‌اندیشی‌های بعد از زلزله به طور عمده منوجه به تقویت ساختمانهای موجود و یا ساخت و سازهای مقاوم در برابر زلزله بوده است (مؤیدی نژاد، ۱۳۸۵) در این میان روزنامه‌ها به مقوله‌ی افزایش مقاومت بنا نسبت به موارد دیگر مرتبط با پیشگیری‌های قبل از وقوع زلزله بیشتر توجه کردند کشور ما به دلیل قرار گرفتن در کمر بند آلب - هیمالیا دارای رشته کوه‌های جوان و پر شیب است . به همین دلیل فعالیت گسل‌های زلزله را و حرکات دامنه‌ای قسمت اعظم کشور را تحت تاثیر خود دارند ساخت و ساز در چنین محیطی مستلزم پیش‌بینی‌های مهندسی . جهت کاهش خسارات ناشی از این گونه سوانح است (محمدیان ، یوسفی، ۱۳۷۶) که در مورد شناسایی موقعیت‌ها و مکانها از نظر میران خطر، روزنامه اطلاعات به ۸ مطلب و کیهان ۴ مطلب و جام جم به ۱ مطلب اشاره داشته‌اند و در خصوص سه مقوله‌ی قرارگیری صحیح اثایه در منزل ، تمرين پناه گرفتن وبالا بردن اینمی در برابر آتش سوزی‌های ناشی از زلزله هیچ مطلبی چاپ نشده است.

سوال ۴: روزنامه‌های اطلاعات ، جام جم و کیهان در مورد اقدامات لازم هنگام وقوع زلزله چه آموزش هایی ارائه کرده‌اند؟

یافته ۴: بررسی مقوله آموزشی اقدامات لازم هنگام زلزله

تقریباً در تمام متون آمادگی در برابر زلزله ، بخش رفتار مناسب حین زلزله یکی از مهمترین و عمده ترین بخش‌های آمادگی حین زلزله است . چنان که بینی (۱۳۷۶) نشان می‌دهد منابع آموزشی سازمانهای مرتبط با موضوع آمادگی مقابله با عوارض زلزله نظیر هلال احمر و مؤسسه بین‌المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله وزارت آموزش و پرورش که بالغ بر ۵۰ ها عنوان کتاب و جزو آموزشی است همگی بر اهمیت چگونگی رفتار (عکس العمل) مناسب حین زلزله تاکید کرده‌اند (سعیدی رضوانی ، بینی ، ۱۳۸۲)

جدول شماره (۴) بیان خطرات مربوط به زمان وقوع زلزله (درصد نسبت به کل مواردی که به موضوع زلزله اشاره شد).

ریز‌مقوله‌ها	روزنامه-تاریخ											
	اطلاعات - ۸۲/۷/۱				جام جم - ۸۲/۱۰/۱				کیهان - ۸۲/۱۰/۱			
تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب
.	۱. شکستن و برتاب شیشه
.	۲. ریزش ساختمان
.	۳. آتش سوزی و برق گرفتگی
.	۴. سقوط و جایجایی اجسام

اگر چه هنگام وقوع زلزله‌ای حجم وسیعی از اخبار و اطلاعات در مورد زلزله منتشر می‌شود، که به بیان اخبار حوادث و عمق و تأثیر فاجعه می‌پردازند ولی هیچ یک از این اخبار و اطلاعات پیشنهاد و توصیه‌ای پیرامون کارهای ضروری زمان وقوع زلزله هم چون لزوم حفظ خونسردی، فاصله گرفتن از نقاط خطرناک، چگونگی پناه گرفتن، چگونگی خروج از ساختمان، شکستن و پرتاب شیشه، ریزش ساختمان، آتش سوزی و برق گرفتگی، سقوط و جابجایی اجسام و شکستن درختان و تیرهای چراغ پیرق را منتشر ننموده‌اند.

سوال ۵ روزنامه های اطلاعات، کیهان و جام جم در مورد آموزش های مربوط به پس از زلزله در زمینه اقدامات فردی، امداد رسانی به زلزله زدگان و گروه های نیازمند به کمک های ویژه چه آموزش های داشته اند؟

یافته ۵: بررسی مقوله آموزشی مربوط به پس از وقوع زلزله
افراد محلی که از زلزله شهر بم جان سالم به در برده بودند به دلیل عدم آموزش نتوانستند در ساعت طلایی اولیه به دیگران کمک های سریع و مؤثری برسانند. حتی نیروهای امدادی اعزامی که اکثرا آموزش لازم را ندیده بودند گاه خود موجب افزایش تلفات و خسارات شدند. به گفته اکثر کارشناسان، آمادگی فردی و خانوادگی در مواقعی که سرویس های اضطراری دولتی هنوز وارد عمل نشده اند نقش سیار حساس. د. نجات آسب دیدگان: دانلد (ناطقه المپ، ۱۳۷۸، ص ۲۷)

بر اساس اصول علمی و معیارهای جهانی زمان مناسب برای امداد و نجات آسیب دیدگان حادثه زلزله همان ۲۴ ساعت اول است به طوری که ۹۸٪ نجات یافته‌گان در این مدت نجات می‌یابند.^{۱۸} حسینی (۱۳۸۳، ص ۱۸) این در حالی است که در ۴۸ ساعت اول بعد از زمین لرزه بم فقط ۷۵٪ اوار خاک برداری شده بود (روزنامه سرقوت، چهارشنبه ۱۰ دی ۱۳۸۲، ص ۱۸).

با لحاظ مطالب فوق و بر اساس منابع مذکور مقوله پس از زلزله به سه بخش اقدامات فردی، امدادی و رسانی، گروه های نیازمند به کمک های ویژه تقسیم می شود. نتایج تحلیل محتوی روزنامه ها در هر یک از این سه بخش، ذیل این تفکیک آمده است.

یافته ۱-۵: بررسی مقوله آموزش، مربوط به پیرا، و قوع زلزله (اقدامات فردی)

جدول شماره (۵) پیشنهادات و توصیه‌های روزنامه‌ها برای زمان پس از وقوع زلزله(اقدامات فردی)

کیهان ۱۰/۱/۸۲-۸۲/۳/۳۰				جام جم ۱۰/۱/۸۲-۸۲/۳/۳۰				اطلاعات ۱۰/۱/۸۲-۸۲/۳/۳۰				روزنامه-تاریخ
تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	
.	۱. کنترل آب
.	.	.	۵	۱.۴۴	۱	۲. کنترل برق
.	۳. کنترل گاز
.	۴. پیشگیری از خطر آتش سوزی
.	۵. پیشگیری از خطر برق گرفتگی
.	۶. عدم ازدحام در خیابان
.	.	.	۵	۱.۴۴	۱	کل موارد

روزنامه‌ها بعد از وقوع زلزله دست یاری به سوی مردم دراز کرده و از مردم تقاضای کمک برای مجروهین و حادثه دیدگان زلزله را می نمایند، ولی هیچ کدام در مورد اقدامات فردی بعد از وقوع زلزله به آموزش لازم مبادرت ننموده اند. فقط در یک مورد در روزنامه جام جم به مسئله کنترل برق پرداخته شده است و در دیگر موارد هیچ مطلبی در سه روزنامه مشاهده نشد.

یافته ۲-۵: بررسی مقوله آموزشی مربوط به پس از وقوع زلزله (امداد رسانی) امداد رسانی شامل کلیه اقداماتی است که در لحظات پس از وقوع زلزله به مرحله اجرا گذاشته میشوند. اقدامات مذکور جهت نجات جان انسانها و حفظ اموال و دارایی‌ها و همچنین جهت برطرف نمودن خسارات وارد در بحران انجام می گیرد (ناطق الهی، ۱۳۷۷، ص ۱۱۵)

جدول شماره (۶) پیشنهادات و توصیه‌های روزنامه‌ها برای زمان پس از وقوع زلزله(امداد رسانی)

کیهان ۱۰/۱/۸۲-۸۲/۳/۳۰				جام جم ۱۰/۱/۸۲-۸۲/۳/۳۰				اطلاعات ۱۰/۱/۸۲-۸۲/۳/۳۰				روزنامه-تاریخ
تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	تعداد خطوط	تعداد مطالب در صد مطالب	تعداد مطالب به کل	
۰	۰	۰	۴۰۳	۱۰.۱۴	۷	۲۷۱	۵.۳۶	۷	۰	۰	۰	۱. چگونگی خارج کردن افراد از زیر آوار (کمک‌های اولیه، تنفس مصنوعی)
۰	۰	۰	۵	۱.۴۴	۱	۶۴	۶.۰۱	۸	۰	۰	۰	۲. تغذیه آسیب‌دیدگان
۰	۰	۰	۱۷۲	۸.۶۹	۶	۵۷	۳.۷۵	۵	۰	۰	۰	۳. بهداشت
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴. بوشای
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹	۰.۷۵	۱	۰	۰	۰	۵. گرمای سرما
۲۲۲	18.75	9	77	7.24	5	254	19.54	26	۰	۰	۰	۶. اسکان

در خصوص امداد رسانی به زلزله زدگان در روزنامه اطلاعات حدود ۴۷ مطلب و روزنامه جام جم حدود ۱۹ مطلب و در روزنامه کیهان حدود ۹ مطلب چاپ شده است که نشان می دهد روزنامه ها به مسائل مربوط به امداد رسانی توجه داشته اند و در میان مقولات این بخش به مسأله اسکان زلزله زدگان تا حدی بیشتر از سایر موارد توجه شده است تا جایی روزنامه اطلاعات ۲۶ مطلب و جام جم ۵ مطلب و کیهان هر ۹ مطلب خود را به این مقوله اختصاص داده است، موضوع اسکان موقت بازماندگان حوادث قهقیزی یکی از مسائل مهمی است که باید مورد توجه باشد. تجربه زلزله های گذشته نشان داده که یکی از مشکلات مهم پس از زلزله موضوع اسکان موقت آسیب دیدگان زلزله می باشد به نحوی که بازماندگان حادثه زمین لرزه مدت ها در شرایط نامناسب و در چادر و یا کانتینر های غیر استاندارد، زندگی کرده اند. (کابلی ، گرامی ، ۱۳۸۶) وظیفه اسکان حادثه دیدگان تا حد زیادی به مسئولین ارتباط دارد و شاید بشود گفت یکی از وظایف مسئولین در امداد رسانی به زلزله زدگان است ولی با توجه به اینکه مخاطبین روزنامه ها عام هستند بهتر بود به سایر مقولات امداد رسانی بیشتر توجه می شد در مورد مقوله چگونگی خارج کردن افراد از زیر آوار متاسفانه عدم آشنایی مردم با چگونگی نجات افراد گرفتار در مواردی منجر به قطع نخاع افراد شده است و بخصوص آگاهی از این موضوع توسط افراد قطع نخاع شده باعث افسردگی های بسیار شدید و حتی اقدام به خودکشی در افراد شده است. قرائت و شواهد زلزله به حاکی از آن بود که حتی فرهنگیان و تحصیل کرده اند غیر از رشته های پزشکی - توانایی چندانی در عملیات نجات و امداد نداشتند (سعیدی رضوانی ، بینقی ، ۱۳۸۲)؛ و در مرتبه بعد به مقوله های ، تغذیه آسیب دیدگان و بهداشت تا حد اندکی توجه شده است با توجه به آشفتگی روی داده در زمان زلزله ، عدم توجه به موقع به مسائل بهداشتی می تواند مدیران را با فاجعه دومی روبرو کند ، بی گمان بهداشت پس از غذا ، امنیت و سرتیافی از جمله نیازهای ضروری برای هر فرد جامعه می باشد و پس از زلزله این نیاز جز اصلی ترین نیازهایی است که باید مورد توجه قرار گیرد. (سعیدی ، علیرضا ، ۱۳۸۵) در روزنامه اطلاعات نیز یک مطلب به مسأله گرما و سرما اختصاص یافته است اما به مسأله پوشش در هیچ کدام از روزنامه ها اشاره ای نگردیده است. می توان نتیجه گرفت که علی رغم درج برخی مطالب در مقوله امداد رسانی ، روزنامه ها به اندازه کافی به آموزش موضوع مهم امداد رسانی نپرداخته اند.

یافته ۳-۵: بررسی مقوله آموزشی مربوط به پس از وقوع زلزله (گروههای تیازمند به گمکهای ویژه)

جدول شماره (۷) پیشنهادات و توصیه های روزنامه ها برای زمان پس از وقوع زلزله (گروههای نیازمند به گمکهای ویژه)

کیهان -۸۲/۱۰/۱ ۸۲/۳/۳۰				جام جم -۸۲/۱۰/۱ ۸۲/۲/۳۰				اطلاعات -۸۲/۷/۱ ۸۲/۳/۳۰				روزنامه-تاریخ ها	
تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	ریز مقوله	
۰	۰	۰	۱۱۹	۱.۴۴	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱. زنان	

۲۲	۶.۲۵	۳	۱۳	۱.۴۴	۱	۳۳	۲.۲۵	۳	۲. کودکان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳. افراد مسن
۱۰	۲.۰۸	۱	۰	۰	۰	۳۶	۳	۴	۴. معلولین
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵. بیماران
۳۲	۸.۳۳	۴	۱۳۲	۲.۸۸	۲	۶۹	۵.۲۵	۷	کل موارد

کودکان بی سریرستی که پس از زلزله توسط نیروهای محلی و امدادی پیشناز یافت می شوند آسیب پذیر تر از کودکان مشابهی هستند که در روزهای بعد حتی مجروح ، از زیر آوار بیرون آورده می شوند. بحران زنان و دختران پس از زلزله یک بحران بسیار مهم و بی نهایت پیچیده می باشد . بزرگی و پیچیدگی این بحران زمانی برای شما بیشتر روشن خواهد شد که توجه نمائید که مادران هستند که پس از زلزله تکیه گاه کودکان آسیب دیده خواهند بود کودکانی که بی گمان آسیب پذیرترین و مهمترین مخاطب مدیران بحران در زمان بروز حادثه زلزله می باشند. (سعیدی ، علی رضا ، ۱۳۸۵). با توجه به جدول فوق از مجموع مطالب به چاپ رسیده در روزنامه اطلاعات ۷ مطلب مربوط به گروه های نیازمند به کمک های ویژه می باشد که چهار مطلب مربوط به گروه معلولین و سه مطلب به گروه کودکان و به دیگر گروه ها تبیز توجه نشده است ، روزنامه جام جم در طول شش ماه فقط دو مطلب یکی در مورد زنان و دیگری در مورد کودکان را به چاپ رسانیده است و به دیگر گروه ها توجهی نشده است و روزنامه کیهان هم چهار مطلب منتشر کرده است که یکی در مورد معلولین و سه مطلب در مورد کودکان می باشد و در موارد دیگر هیچ مطلب و پیشنهادی ارائه نشده است. در این خصوص به طور کلی ۱۳ مطلب در سه روزنامه منتشر شده که با توجه به اینکه این افشار از لحاظ آسیب پذیری یکی از آسیب پذیر ترین قشر ها هستند لازم است که بیشتر به این مسئله پرداخته شود.

سوال ۶ آیا روزنامه های اطلاعات، کیهان و جام جم به انواع گروه های شغلی که آموزش آنها باید مورد توجه قرار گیرد توجه لازم داشته اند؟

یافته ۶ مطالب مربوط به گروه های دارای نیازهای آموزشی ویژه در مقوله زلزله

جدول شماره (۸) انواع گروه های شغلی که آموزش آنها باید مورد توجه قرار گیرد

کیهان -۸۲/۱۰/۱ ۸۲/۳/۳۰				جام جم -۸۲/۱۰/۱ ۸۲/۳/۲۰				اطلاعات -۸۲/۷/۱ ۸۲/۳/۳۰				روزنامه-تاریخ ریز مقوله ها
تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	تعداد درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	درصد مطالب به کل	تعداد خطوط		
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱. معلولین مدارس	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۴	۰.۷۵	۱			۲. شاغلین و متخصصان بخش ساختمان	
۰	۰	۰	۱۲	۲.۸۹	۲	۴۳	۲.۲۵	۳			۳. مدیران، مسئولان، برنامه ریزان	
۰	۰	۰	۱۲	۲.۸۹	۲	۷۷	۳	۴			کل موارد	

آموزش برخی از گروههای شغلی مؤثر در آمادگی برای زلزله یکی از مواردی است که در روزنامه‌ها مورد کم‌توجهی قرار گرفته است که اگر مورد توجه قرار بگیرد می‌تواند مقدار زیادی از خسارت‌های احتمالی زلزله را کاهش دهد برای اینکه آموزش آنها مورد توجه قرار گیرد لازم است سازمانهای دست اند کار کشور به امر آموزش و بازارآموزی عوامل اجرایی ساختمان‌ها در رده‌های مختلف کارگران، تکنسین‌ها و مهندسان را و ساختمان توجه بیشتری مبذول دارند که متناسبانه به این امر امروزه حتی در مراکز استان نیز توجهی نمی‌شود (قنبی، ۱۳۷۵) این گروه‌ها می‌توانند شامل موارد زیر باشند: ۱- مسئولین مدارس که مسئولیت آموزش دانش آموزان را دارند، ۲- شاغلین بخش ساختمان که در مقاوم سازی ساختمان نقش مؤثری دارند، ۳- مدیران و مسئولان و برنامه‌ریزان، در روزنامه‌های مورد بررسی به ترتیب روزنامه اطلاعات با انتشار چهار مطلب که سه مطلب آن به آموزش مدیران و برنامه‌ریزان اختصاص دارد یک مطلب به آموزش شاغلین بخش ساختمان پرداخته است، در مرتبه اول اطلاع رسانی قرار دارد و روزنامه جام جم با انتشار دو مطلب در مورد آموزش مدیران و مسئولان و برنامه‌ریزان در مرتبه بعدی قرار دارد. روزنامه کیهان نیز در این خصوص هیج مطلبی را منتشر نساخته است.

سوال ۷: روزنامه‌های اطلاعات، کیهان و جام جم در زمینه درس آموزی از تجارب زلزله چه پیشنهاداتی داشته‌اند؟

یافته ۷- درس آموزی از زلزله (بررسی تجارب زلزله با هدف آموزش)

جدول شماره (۹) بیان علل بالارفتمن خسارت زلزله در روزنامه‌ها (درس آموزی از زلزله)

کیهان -۸۲/۱۰/۱ ۸۲/۳/۳۰				جام جم -۸۲/۱۰/۱ ۸۲/۳/۳۰				اطلاعات -۸۲/۷/۱ ۸۲/۳/۳۰				روزنامه-تاریخ
تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد مطالب	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد مطالب	تعداد خطوط	درصد مطالب به کل	تعداد مطالب	تعداد مطالب	ریز مقوله‌ها
۲۴۰	۱۴.۵۸	۷	۲۴۹	۱۱۵۹	۸	۱۸۴	۶.۰۱	۸	۶.۰۱	۶	۶	۱. ضعفهای فنی احداث ساختمان
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲. ضعفهای آموزشی مردم و عدم رعایت موارد ایمنی
۲۵۸	۱۶.۶۶	۸	۲۳۱	۱۱۵۹	-۸	۳۱	۰.۷۵	۱	-	-	-	۳. بی توجیهی مسئولان و برنامه‌ریزان
۲۶	۲۰.۸	۱	۱۰۹	۷۲۴	۵	۰	-	-	-	-	-	۴. ضعف در امداد رسانی
۵۲۴	۳۲.۳۲	۱۶	۵۸۹	۳۰۴۲	۲۱	۲۱۵	۶.۷۶	۹	-	-	-	کل موارد

با توجه به جدول فوق روزنامه‌ی اطلاعات حدود ۹ مطلب و روزنامه جام جم حدود ۲۱ مطلب و کیهان حدود ۱۶ مطلب چاپ کرده‌اند که بیشتر آن‌ها ضعفهای فنی ساختمان‌ها را عامل اصلی خسارت‌های زلزله و همچنین بی‌توجهی مسئولان و برنامه‌ریزان را عامل بالارفتمن خسارات بیان نموده‌اند و روزنامه‌های جام جم و کیهان به عامل ضعف در امداد رسانی هم توجه نموده‌اند، ولی هیچکدام از این روزنامه‌ها به عامل بسیار مهم ضعفهای آموزشی مردم و عدم رعایت موارد ایمنی توجیهی نکرده‌اند.

شواهد ذکر شده حاکی از آن است که روزنامه ها از توجه به موضوع مهم درس آموزی از زلزله ها بخصوص پرداختن به وسعت یافتن ابعاد فاجعه زلزله - ناشی از ناگاهی مردم - غفلت کرده اند . البته این موضوع اختصاص به روزنامه ها ندارد، غفلت از این امر ، فقط ضعفی است که به ابعاد فاجعه زلزله های بعدی دامن خواهد زد . در این مورد سعیدی و بینقی (۱۳۸۲) می نویستند: از مسائل مهمی که در زلزله بم (۱۳۸۲) از آن غفلت شده است اهمیت موضوع ثبت و ضبط نوشتاری و تصویری و رایانه ای تجارب گرانها و جمع بندی آنها است. واقعاً جای این سوال باقی است که تجارب این همه مسئول و امداد گر و دست اندر کار امداد رسانی در زلزله تدوین نشده و نمی شود ؟ چرا بعد از زلزله اردکول (۱۳۷۶) همایش زلزله و عملکرد فضاهای آموزشی برگزار شد ولی بعد از زلزله بم چنین همایشی برگزار نشد؟ ضمن آنکه "بعد از زلزله های بزرگ گروههای مهندسی عمران با بررسی مصالح و بنایها به نوعی کارهای مهندسی گذشته از قوانین نظام مهندسی تا طراحی و اجرا را ارزشیابی می کنند تا نقاط قوت و ضعف مشخص شود. ولی متاسفانه در زلزله بم هیچ حرکت سازمان یافته ای به منظور ارزشیابی آموزش آموزشگاهی امدادگی برابر زلزله صورت نپذیرفت" (سعیدی رضوانی و بینقی، ۱۳۸۳)

۷- نتیجه گیری:

روزنامه هایکی از ابزار های آموزش غیر رسمی هستند که همه روزه صد ها هزار نسخه از آنها در شهر ها و حتی روستا های مختلف توزیع می گردد ، با توجه به این که قشر عظیمی از مردم دسترسی به هیچ نوع آموزشی ندارند ، روزنامه ها می توانند در آموزش اینمی به افراد نقش مؤثری ایفا کنند. به عنوان یک وسیله آموزش غیر رسمی باید به طور جدی به روزنامه ها توجه شود و مطالب آن با آگاهی هرچه تمام تر و پر رنگ تر جنبه آموزشی منتشر شود.

امنیت و اینمی مقاومتی هستند که همه افراد در سلسله مراتب نیازهای خود آن را جزء مهمترین نیازها قرار داده اند ، بنابراین اگر ما نیازمند روان سالم و مردم سالم هستیم باید نیازهای اولیه ای آنها را برآورده سازیم که نیاز به اینمی یکی از مهمترین و با ارزش ترین نیازها می باشد.

در سه روزنامه اطلاعات، جام جم و کیهان تعداد مطالب خبری منتشر شده در مورد زلزله بطور چشمگیری از مطالب آموزشی بیشتر است، با توجه به اینکه زلزله یک خطر غیر قابل پیش بینی است لذا خطر آن باید دائمًا گوشتزد شود که روزنامه ها با توجه به فروکش کردن اخبار مربوط به زلزله کمتر به هشدار آن خطر پرداخته اند .

با توجه به اینکه پیشگیری یکی از مهم ترین عوامل برای جلوگیری و کاهش خسارات زلزله است و آمادگی های قبل از وقوع زلزله تا حد زیادی می تواند خسارات ناشی از زلزله را کاهش دهد ، خوشبختانه روزنامه ها هم در مقایسه با دیگر موارد به آموزش آمادگی های لازم برای مقابله با زلزله بیشتر توجه نموده اند. ولی به لحاظ اهمیت زلزله و به ویژه اهمیت ویژه مرحله آمادگی پیش از زلزله چنین استنباط می شود که روزنامه ها به اندازه کافی به آموزش این آمادگی ها توجه نکرده اند.

نحویا در بیشتر متون مربوط به زلزله، آموزش اقدامات حین زلزله بسیار مهم می باشد ولی در این سه روزنامه اصلًا آموزش اقدامات حین زلزله مورد توجه قرار نگرفته است، که لازم و است که روزنامه ها در این مورد هم به ارائه هشدار های آموزشی به مردم پردازند .

در بخش آموزش های مربوط به پس از زلزله روزنامه های بخش های امداد رسانی و گروه های نیازمند به کمک های ویژه اندکی توجه نموده اند ، و در بخش آموزش اقدامات فردی برای پس از وقوع زلزله هیچ توصیه و پیشنهادی نداشته اند.

آموزش گروه های شغلی مرتبط با آمادگی برابر زلزله از دیگر مواردی است که روزنامه ها مورد کم توجهی قرار گرفته است ، گروه های شغلی از جمله مسئولان مدارس ، شاغلین و متخصصان بخش ساختمان ، مدیران ، مسئولان و برنامه ریزان از جمله افراد و گروه هایی هستند که آموزش آنها می تواند نقش موثری در کاهش خسارات و آسیبها ناشی از زلزله باشد .

در رابطه با تجاری که از زلزله با هدف آموزش - درس آموزی از تجارب - منتشر شده است در روزنامه ها به وضعیت ساختمانها و بی توجهی مسئولان و ضعف در امداد رسانی کم و بیش توجه شده است و مواردی را که روزنامه ها به آن توجه نکرده اند ضعف های آموزشی مردم و عدم رعایت موارد ایمنی می باشد . ما می توانیم از زلزله ها درس بگیریم و از نقطه ضعف های آشکار شده ، آمادگی های بیشتری را در برابر زلزله کسب کنیم .

اگر رسالت اساسی روزنامه هارا اطلاع رسانی و آموزش همگانی برای ارتقای سطح زندگی و توسعه کشور تلقی نماییم با توجه به یافته های این پژوهش به نظر می رسد اصحاب مطبوعات در ادای این رسالت در حیطه آموزش ایمنی چندان موفق نبوده اند . امید است با بهره گیری از نکاتی که در این مقاله - و توسط دیگران - ذکر شده است شاهد ارتقای آموزش ایمنی در مطبوعات باشیم .

منابع:

۱. اسدی ، مهرنوش ، برنامه ریزی و مکان یابی اردوگاههای اسکان موقت بازماندگان زلزله ، مجموعه مقالات دومین کنفرانس بین المللی مدیریت جامع بحران در حوادث غیرمتربقه طبیعی ، (۱۳۸۵)
۲. حسینی ، سید بهشید ، مدیریت بحران و زمین لرزه بهم ، آبادی سال سیزدهم شماره ۴۰ و ۴۱ ، (۱۳۸۳)
۳. حسینی ، سید بهشید ، سازماندهی ارکان مدیریت بحران در زلزله تهران ، مجموعه مقالات اولین سمینار ساخت و ساز در پایتخت ، (۱۳۸۱)
۴. جهانگیری ، کتابون ، دکتر سید علی آذین ، دکتر کاظم محمد ، دکتر عباس رحیمی ، دانش ، نگرش و عملکرد مردم شهر تهران در مرحله آمادگی در برابر زلزله ، پژوهشکده علوم پهداشتی جهاد دانشگاهی ، دانشکده پهداشت و انسیتو تحقیقات پهداشتی ، دانشگاه علوم پزشکی تهران مجموعه مقالات دومین کنفرانس بین المللی مدیریت جامع بحران در حوادث غیرمتربقه طبیعی ، (۱۳۸۵)
۵. روزنامه شرق ، چهارشنبه ۱۰ دی ، (۱۳۸۲) عسعیدی ، علی رضا ، آشنایی با بحران های پس از زلزله در ایران ، مجموعه مقالات دومین کنفرانس بین المللی مدیریت جامع بحران در حوادث غیرمتربقه طبیعی ، (۱۳۸۵)

۷. سعیدی رضوانی ، محمود و بینقی، تقی، آموزش اینمنی : خاستگاه ، جایگاه مطلوب در وضعیت موجود اینمنی و آموزش آن (۱۳۸۴)
۸. سعیدی رضوانی ، محمود و بینقی، تقی، نزلزله و برنامه ریزی آموزشی : تجربه های واقعی سال ۱۳۸۲ به گزارش پژوهشی سازمان آتش نشانی و خدمات اینمنی مشهد دانشگاه فردوسی ، در حال انتشار (۱۳۸۲)
۹. سعیدی رضوانی، محمود و درودی، ابوالفضل ، بررسی وضعیت موجود امنیت اجتماعی در کتابهای پایه ابتدایی و ارائه راهکارهایی برای تبلیغ به وضعیت مطلوب (۱۳۸۲)
۱۰. شادی طلب، زاله ، تجربه های مدیریت فاجعه در کشورهای در حال توسعه ، مرکز مطالعات مقابله با سوانح طبیعی ایران، (۱۳۷۰)
۱۱. قنبری ، عبدالله، گزارش مقدماتی زمین زلزله، مجموعه مقالات همايش زلزله و عملکرد فضاهای آموزشی ، اردبیل (۱۳۷۵)
۱۲. کابلی ، سید علی رضا، محسن گرامی، نقش سیستم نوین پانل ۳d در چرخه مدیریت بحران زلزله، مجموعه مقالات سومین کنگره ملی مهندسی ، (۱۳۸۶)
۱۳. ملک عباسی ، منصور ، آمادگی در برابر زلزله تهران ، رشد راهنمایی تحصیلی شماره مسلسل ۱۸ ، سال ششم پاییز (۱۳۷۷)
۱۴. ناطق الهی ، فریبرز، اقدامات بلندمدت و عوامل مهم و اساسی جهت دستیابی به سیستم جامع مدیریت بحران زمین لرزه تهران، مرکز مطالعات برنامه ریزی شهر تهران (۱۳۷۷)
۱۵. ناطق الهی ، فریبرز ، مدیریت بحران زمین لرزه در ایران ، پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله ، (۱۳۷۸)
۱۶. وزیری، مژده ، جهانی ، شیدا ، مهارت های شهروندی مورد نیاز دانش آموزان دبستانهای شهرستان زلزله زده بهم ، فصل نامه نوآوری های آموزشی، ویژه نامه نوآوری در تربیت شهروندی، شماره ۱۷ - سال پنجم، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی در سی و نوآوری های آموزشی، (۱۳۸۵)
۱۷. مؤیدی نژاد، حمزه، ضرورت بازنگری در مدیریت بحران زلزله در ایران، مقالات سیزدهمین کنفرانس دانشجویی مهندسی عمران، کرمان، (۱۳۸۵)
۱۸. محمودیان، بهنام، یوسفی، فرزانه ، کاربرد نقشه های پهنده بندی خطر در مکانیابی فضاهای آموزشی، مجموعه مقالات همايش : زلزله و عملکرد فضاهای آموزشی، شیراز ، (۱۳۷۶)
۱۹. نور پور، محمود ، پژوهه ملی ارتقاء آگاهی شهروندان در مورد آمادگی برای زلزله ، وزارت کشور و UNDP ، (۱۳۷۸)